

Ramazan Bayramı¹

1. Konunun Planı

- A. Ramazan Bayram İstilah Anlamı
- B. Dinimizde Bayramların Önemi
- C. Bayram yükümlüklerimiz
- D. Bayram Namazının Kılınışı

2. Konunun Açılımı ve İşlenişi

Allah'a hamd ve Peygamberimize salavat getirildikten sonra konuya ramazan ve bayram kelimelerinin terim ve istilah anlamları verilerek başlanır. Ayet ve hadisler ışığında zamanın önemi anlatılır. Dinimize göre tüm vakitlerin değerli olduğu ancak bayram günlerinin ise daha önemli olduğu vurgulanır. İnsanlar ne kadar günah işlese de Allah'tan ümit kesilmeyeceği, şirk hariç Allah'a karşı işlenen tüm günahların bağışlanabileceği anlatılır. Vaazda kendimizi muhasebe etmenin, günahlarımıza tövbe etmenin, kendimiz, ailemiz, ülkemiz, bütün Müslümanlar ve insanlık için Allah'a dua ve niyazda bulunmanın öneminden bahsedilerek genel bir değerlendirme yapılır.

3. Konunun Özet Sunumu

• Ramazan'ın Anlamı

Dua, niyaz, ibadet ve sabır ile iradelerimizi eğittiğimiz, İbadetlerimizle maneviyatımıza derinlik katarak zenginleştirdiğimiz, Oruçlarımızı Allah için tutmakla maddi ve manevi sıhhate kavuştuğumuz, Teravihlerimizle, namazlarımıza daha farklı bir boyut kattığımız, Aynı safta namaza durmakla birlik ve beraberliğimizi gösterdiğimiz, Kur'an-ı kerim nidalarıyla gönlümüzü sükûnete erdirdiğimiz ve Allah ile konuştuğumuz, Örneğinde Hz. peygamberle bulduğumuz, yeniden vahyin kalbimize inişine şahit olduğumuz, Vaazlarla bilgilenip aydınlandığımız, İhtiyaç sahiplerine zekâtlarımızı ve fitır sadakalarımızı ulaştırmakla kardeşlerimizin sıkıntısına derman olmaya çalıştığımız, Hayır ve hasenatlarımızla mallarımızı bereketlendirdiğimiz, Nimetler önümüzde, iftarı beklerken nefislerimizi terbiye ettiğimiz, Tövbe etmek suretiyle günahlarımızdan arındığımız, Yalandan, haksızlıktan, günahlardan uzak durmak suretiyle ahlakımızı güzelleştirdiğimiz Amel defterimizi tüm bu sayılanların sevaplarıyla doldurduğumuz, Peygamberimizin diliyle, gelişine sevinen müminlerin cesedini, Allah'ın, cehenneme haram kıldığı, Evveli rahmet, ortası mağfiret sonu ise cehennemden kurtuluş olup, Cennet kapılarının açıldığı, cehennem kapıları kapandığı ve şeytanların zincirlere vurulduğu, Rabbimizin ifadesiyle "Sayılı gündü" hayrı ve bereketiyle gelip geçen ve Allah'ın rızasını kazandığımız mübarek bir aydır ramazan.

Bu ay ile İnşallah rahmete nail olduk, mağfiret üzerimize sağanak sağanak indi ve cehennemden kurtuluşumuzu gerçekleştirdik. Böyle bir mübarek ayın feyiz ve bereketiyle hayat bulduktan sonra bu bayram sabahına bizleri kavuşturan Yüce Rabbimize sonsuz kez şükrediyor, O'nun habibine Sevgili Peygamberimiz (s.a.s.)'e salat ve selam ediyoruz.

• Dini Bayramlarımız

Her milletin ve toplumun kendine has bayramları vardır. Bizim de iki tane bayramımız vardır. Bizlerin dini bayramları da "Kurban ve Ramazan" bayramıdır. Nitekim Peygamberimiz Medine'ye hicret ettiklerinde Medinelilerin eğlendikleri iki günleri vardı. Peygamberimiz: "Bu günler ne oluyor?" diye sorduğunda, onlar "Biz cahiliyette bu günlerde oynayıp

¹ Bu vaaz projesi, Aziziye İlçe Vaizi Cemalettin Filiz tarafından hazırlanmıştır.

eğlenirdik." dediler. Bunun üzerine peygamberimiz: "**Bunların yerine Allah Teâlâ size daha hayırlı iki gün verdi: Ramazan Bayramı, Kurban Bayramı**" buyurdu.²

Ramazan ve Kurban bayramları hicretin ikinci yılından itibaren kutlanmaya başlanmıştır. O günden beri kutlana gelen bu iki bayram, Müslüman milletlerin aynı zamanda millî bayramları haline gelmiştir.

- **Bayramların Önemi:**

Bayram günleri barış ve sevinç günleridir.

Sevgiler paylaştıkça artarken üzüntüler paylaşıldıkça azalır. Bayram vesilesiyle sevgi etrafında birleşme gayreti içerisinde olmalıyız.

Bayramlar kardeşliği canlandırır.

Sevmek ve sevdiğini söylemek, dost ve samimi olmak, selam vermek, iyiliğini istemek, iyilik ve yardımlaşma içinde olmak, ihtiyacını görmek, yadım etmek, Allah rızasını gözetmek, sıkıntısını çözmek, kolaylık sağlamak, kendine tercih etmek, ahde vefa göstermek ve sözünde durmak, hak ve hukuka riayet, hoşgörü, af ve merhamet, güzel söz, tebessüm, güler yüz, ziyaret etmek, hediyeleşmek, kusurlarını örtmek, zulümden alıkoymak, kötülüklerini düzeltmek, zarar vermemek, dua etmektir.

Bayramlar toplumsal dayanışma ruhunu kuvvetlendirir.

Hz. Ebu Hüreyre (r.a) anlatıyor: "Resûlullah (s.a.s.) buyurdular:"**(Muteber) oruç, (hep beraber) tuttuğunuz gündekidir. (Muteber) iftar, (hep beraber) ettiğiniz gündekidir. (Muteber) kurban (hep beraber) kurban kestiğiniz gündekidir.**"³ Bu itibarla bayramın toplum hayatımızda üstün yeri ve değeri vardır. Bayramlarda toplum fertleri birbirleriyle sevinip kaynaşır.

Bu günlerde akraba ve komşularımızla olan ilişkilerimiz kuvvetlenir, birlik ve kardeşliğimiz güçlenir.

Kardeşlik Nedir?

Kardeş kelimesinin Arapçadaki karşılığı ahidir. Kardeş denildiğinde akla genellikle aynı anneden ve babadan dünyaya gelen kişiler gelmektedir. Bu soy-sop kardeşliğinin dışında bir de aynı dine veya dünya görüşüne mensup olmayı ifade eden akide kardeşliği söz konusudur. İslâm dininde kardeşlik, bütünüyle akide temeline dayanmaktadır. Allah (c.c), Kur'ân-ı Kerim'de şöyle buyurmaktadır:

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلِحُوا بَيْنَ أَخَوَيْكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ﴿١٠﴾

" **Müminler ancak kardeşirler, öyleyse iki kardeşinizin arasını düzeltin, Allah'a itaatsizlikten sakının ki rahmetine mazhar olasınız.** "⁴

Kardeşlik Bilincinin Önemi:

Kardeş olmak, arkadaş ve sadık dost olmak; sevinçte ve kederde beraber olmayı göze almak demektir; bunu fiili olarak göstermek demektir, sevmek, saymak, güvenmek, merhamet

² Ebû Davud, Salât 245

³ Tirmizî, Savm 11; Ebu Dâvûd, Savm 5

⁴ Hucurât Suresi – 10

etmek, yardımlaşmak ve dayanışmak demektir. Numan İbn Beşir (ra) anlatıyor: "Resûlullah (sas) buyurdular ki: **"Birbirlerini sevmeye, birbirlerine merhamette, birbirlerine şefkette Müminlerin misali, bir beden misalidir. Ondan bir uzuv rahatsız olsa, diğer uzuvlar uykusuzluk ve hararete ona iştirak ederler."**⁵

Kardeşliği Güçlendiren Bazı Davranışlar:

Kardeşliğimizi pekiştirmek için şu hususlara dikkat edilmelidir:

a- Sağlıklı İletişim Kurma:

وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ يَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُقِيمُونَ
الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَيُطِيعُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ ۗ أُولَٰئِكَ سَيَرْحَمُهُمُ اللَّهُ ۗ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٧١﴾

"Mümin erkeklerle mümin kadınlar da birbirlerinin velileridir. Onlar iyiliği emreder, kötülükten alıyolar, namazı dosdoğru kılarlar, zekâtı verirler, Allah ve Resulüne itaat ederler. İşte onlara Allah rahmet edecektir. Şüphesiz Allah azizdir, hikmet sahibidir."⁶

b- Hoşgörü, Sevgi ve Saygı: **"Muhammed Allah'ın elçisidir. Beraberinde bulunanlar da kâfirlere karşı çetin, kendi aralarında merhametlidirler. Onları rükûa varırken, secde ederken görürsün. Allah'tan lütuf ve rıza isterler."**⁷

Ebû Hüreyre (ra) anlatıyor: "Resûlullah (sas) buyurdular ki: **"Aziz ve Celil olan Allah Teâlâ hazretleri Kıyamet günü şöyle diyecek: "Benim celâlim adına sevişenler nerede? Gölgeyi başka hiçbir gölgenin bulunmadığı şu günde onları gölgede gölgelendireyim!"** Hz. Enes (ra)'in rivayetine göre Hz. Peygamber (sas) şöyle buyurmuştur: **"Sizden biri, kendi için sevdiğini kardeşi için de sevmedikçe gerçek imana eremez."**⁸

c- Yardımlaşma, Dayanışma: **"Daha önceden Medine'yi yurt edinmiş ve gönüllerine iman yerleştirmiş olan kimseler, kendilerine göç edip gelenleri severler ve onlara verilenlerden dolayı içlerinde bir rahatsızlık hissetmezler. Kendileri zaruret içinde bulunsalar bile onları kendilerine tercih ederler. Kim nefsinin cimriliğinden korunursa, işte onlar kurtuluşa erenlerdir."**⁹ Hz. Enes (r.a) anlatıyor: **"Resûlullah (a.s) buyurdular ki: "Kardeşine zalim de olsa mazlum da olsa yardım et." "Mazlumsa yardım ederim, zâlime nasıl yardım ederim?" diye sorulmuştu. "Onu zulümden alıkoyarsın, bu da ona yardımdır" buyurdu."**¹⁰

d- Hediyeleşme, Ziyaretleşme: Ebû İdrîs el-Havlanî, Mu'âzİbnu Cebel (ra)'den naklediyor: **"Resûlullah (sas) buyurdular ki: "Allah Tebâreke ve Teâlâ Hazretleri şöyle hükmetti: "Benim rızam için birbirlerini sevenlere, benim için bir araya gelenlere, benim için birbirlerini ziyaret edenlere ve benim için birbirlerine harcayanlara sevgim vacip olmuştur." "Resûlullah (sas) buyurdular ki: "Hediyeleşin, zira hediye, kalpteki kuşukları giderir."**¹¹

⁵ Buhârî, Edeb 27; Müslim, Birr 66

⁶ Tevbe Suresi – 71

⁷ Fetih, 48/29

⁸ Buhârî, İman 6; Müslim, İman 71, (45); Nesâî, İman 19, (3, 115)

⁹ Haşr, 59/9

¹⁰ Buhârî, Mezâlim 4, İkrâh 7; Tirmizî, Fiten 68, (2256)

¹¹ Tirmizî, Velave'l-Hibe 6, (2131).

Hiz. Ebû Hüreyre (ra) anlatıyor: "Resûlullah (sas) buyurdular ki: "**Kim Allah rızası için bir arkadaşını ziyaret eder veya bir hastaya geçmiş olsun ziyaretinde bulunursa, bir münadi ona şöyle nidâ eder: "Dünya ve ahirette hoş yaşayırsa eresin. Bu gidişin de hoş oldu. Kendine cennette bir yer hazırladın.**

e- Güteryüz ve Merhamet: Abdullah İbnu Amr İbni'l-Âs (ra) anlatıyor: "Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "**Allah, merhametli olanlara rahmetle muamele eder. Öyleyse, sizler yeryüzündekilere karşı merhametli olun ki, semâda bulunanlar da size rahmet etsinler. Rahim (akrabalık bağı) Rahmân'dan bir bağıdır. Kim bunu korursa Allah onunla (rahmet bağı) kurar, kim de koparırsa, Allah da ondan (rahmet bağı) koparır."**¹²

f- Affedici Olmak: Hiz. Ali (ra) anlatıyor: "**Resûlullah (sas)'ın kılıcının kabzasında şu ibareyi bulduk: "Sana zulmedenin affet. Sana küsene git, sana kötülük yapana iyilik yap! Aleyhine de olsa hakkı söyle!"**

Kardeşliğin Önündeki Bazı Engeller:

1-Kaba Sert ve Katı Davranmak: İbnu Mes'ud (ra) anlatıyor: "**Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Kendisi ateşe haram edilen ve kendisine de ateşin haram kılındığı kimseyi size haber vermeyeyim mi? Ateş, (halka) her yakın olana, yumuşak huylu ve insanlara kolaylık gösterene haram kılınmıştır."**

2- Ayıp ve Kusurları Araştırmak: "**Birbirinizin gizli hallerini araştırmayın.**" (Hucurât süresi (49), 12) Muâviye radiyallahuanh şöyle dedi: Ben Resûlullahsallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğunu işittim: "**Müslümanların ayıplarının, gizli durumlarının peşine düşer, araştırmaya kalkışırsan, onların ahlâkını bozarsın veya onları buna zorlamış olursun.**" EbûHüreyre radiyallahuanh'den rivayet edildiğine göre, Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: "**Bir kul, bu dünyada başka bir kulun ayıbını örterse, kıyamet gününde Allah da onun ayıbını örter.**" (Müslim, Birr 72)

3- Su-i zanda bulunmak: "**Ey iman edenler! Zandan kaçın, çünkü zannın bir kısmı günahdır. Tecessüs etmeyin. Kiminiz de kiminizin arkasından çekiştirmesin. Sizden biriniz, ölü kardeşinizin etini yemeyi sever mi?"** (el-Hucurat, 49/12). Bu âyet-i celilede Yüce Rabbimiz, mü'minleri açık bir biçimde suizandan, kardeşlerinin gizli yönlerini araştırmaktan, gıybet, dedikodu yapmaktan sakındırmaktadır. Peygamberimiz (s.a.s) ise bu konuda şöyle buyurmaktadır: "**(Sebepsiz) zandan sakınınız. Zira zan sözlerin, yalanı çok olanıdır. Birbirinizin ayıbını görmeye ve duymaya çalışmayınız. Birbirinizin mahrem hayatını da araştırmayınız**" (el-Lü'lü-ü Ve'l Mercân, Kitabü'l BirrVes-Sıla Ve'l-Adab, 9/1660).

4- Bencillik, Kibirlik: "**Kalbinde hardal tanesi kadar iman bulunan bir kimse cehenneme girmez. Kalbinde hardal tanesi kadar kibir bulunan kimse de cennete girmez.**" buyrulmuştur. [Müslim, İman 147;]

5- Arkasından Çekiştirmek, Lakap Takmak, Alay Etmek: "**Ey iman edenler, bir topluluk bir başka toplulukla alay etmesin, belki alay ettikleri kendilerinden daha hayırlıdırlar. Kadınlar da kadınlarla alay etmesin, belki kendilerinden daha hayırlıdırlar. Kendi nefislerinizi yadırgayıp küçük düşürmeyin ve birbirinizi en olmadık kötü lakaplarla çağırmanın. İmandan sonra fasıklık ne kötü bir isimdir. Kim tevbe etmezse, işte onlar zalimlerin ta kendileridir"** (el-Hucurat, 49/11).

¹² Tirmizî, Birr 16, (1925); EbûDâvud, Edeb 66, (4941)

Kuranı Kerim'de kendilerinden övgüyle bahsedilen müminlerin her türlü kinden ve hasetten tünden arındırıldıkları belirtilmektedir: "**Onların göğüslerinde kinden (ne varsa tümünü) sıyırıp çektik, kardeşler olarak tahtlar üzerinde karşı karşıyadırlar**" (el-Hicr, 15/47).

- **Bayram Yükümlülüklerimiz**

Bayram günleri, tatil günleri olmaktan öte, bize birtakım yükümlülükler yükleyen gündür. Bu yükümlülükleri yerine getirdiğimiz zaman, bayramın anlamını ruhumuzda daha çok hissetmiş olacağız.

1. Bayram günlerinde önce, varlığımızın sebebi olan ve bizi her türlü fedakarlığa katlanarak büyüten, yemeyip yediren, giymeyip giydiren, uyumayıp uyutan ve hayata hazırlayan şefkat ve merhametle üzerimizde titreyen anne ve babamızın ellerini öpüp hayır dualarını almalı, kırılan gönüllerini onarmalıyız.

2. Akraba ve komşularla tebrikleşerek karşılıklı sevgi ve saygı duygularımızı aktarmalı, muhtaç olanlara yardım elimizi uzatmalıyız.

3. Karşılaştığımız herkese selam vermeli, tanıdığımız ve tanımadığımız herkesin bayramını kutlamalıyız.

4. Hastanelerde ve evlerde yatan hastaları görmeli, şifa dileklerimizi sunarak, iyileşmeleri hususunda gerekli olan yardımı yapmaya hazır olduğumuzu bildirmeliyiz.

5. Yetimler ve kimsesiz çocuklara şefkat dolu duygularımızı aktarmalı, onlara ana-babalarının yokluğunu hissettirmemeye çalışmalıyız.

6. Fakirleri unutmamalı ve bayrama ihtiyaçları bitirilmiş halde girmeleri sağlanmalıdır.

7. Dargın olduğumuz kimselerle bayramı fırsat bilip barışmalı, tanıdıklarımızdan küs olanları barıştırmaya çalışmalı ve aralarını bulmalıyız.

8. Bütün çocukların gülcüklerle geçireceği bir bayramı tüm çocuklara yaşatma gayreti içinde olmalıyız. Çocuklara hediyeler dağıtmalı ve onları sevindirmeliyiz.

9. Ölülerimizi hayırla yad etmeliyiz. Mübarek bayramlarda güzel bir geleneğimiz vardır. O da bu günlerde mezarları ziyaret etmek ve onlara hayır duada bulunmak, ruhları için yoksullara ve kimsesizlere sadaka vermek.

- **Bayram Namazının Kılınışı**

Bayram namazı yılda iki defa kılındığı için kılınışı unutulabilen bir namazdır. Bu nedenle camilerde din görevlileri namaz öncesi bayram namazının nasıl kılınacağını hatırlatır. Bayram namazı bayramın birinci günü sabah namazının ardından güneş doğduktan sonra kılınır.

Bayram namazı öncesi hatırlatmaların ardından müezzin kayyım nidada bulunarak namaz kılmak için camiye gelenleri nasıl niyet edecekleri konusunda yönlendirir.

Niyet edilirken hangi bayram namazı kılınacaksa o zikredilir. Örnek olarak "Niyet ettim Allah'ım senin rızan için Ramazan Bayramı namazı kılmaya, uydum hazır olan imama" şeklinde niyet edilir.

Bundan sonra imamla birlikte hareket edilerek:

1. Rekat

- ✓ Bayram namazına niyet ettikten sonra tekbir alınır ve eller bağlanır, Sırasıyla imam hatip ve cemaat sessizce "Sübhaneye duasını okur, sonra fasılalar halinde; Tıpkı iftitah tekbiri gibi yeniden eller kulak hizasına kaldırılarak 1. Tekbir alınır ve eller yanlara salınır,
- ✓ Sonra 2. Tekbir alınır ve eller yine yanlara salınır, Ardından 3. Tekbir alınır ve bu sefer eller göbük hizasında bağlanır.
- ✓ İmam; gizlice "Euzü besmele" çeker, açıktan "Fatıha suresi" ile birlikte "Zammı sure veya zammı sure yerine geçecek miktarda Kur'an-ı Kerim" okur. Cemaat ise sessizce imamı dinler.
- ✓ Rükü ve secde yapılarak 2. Rekata kalkılır.

2. Rekat

- ✓ İmam; gizlice "Besmele" çeker, açıktan "Fatıha suresi" ile "Zammı sure veya zammı sure yerine geçecek miktarda Kur'an-ı Kerim" okur. Cemaat ise sessizce imamı dinler.
- ✓ Ardından tekrar tıpkı iftitah tekbiri gibi yeniden eller kulak hizasına kaldırılarak 1. Tekbir alınır ve eller yanlara salınır,
- ✓ Sonra 2. Tekbir alınır ve eller yine yanlara salınır, Ardından 3. Tekbir alınır ve eller yine yanlara salınır, Son olarak 4. Tekbir alınır ancak bu sefer eller kulak hizasına kaldırılmaz ve rükuya gidilir.
- ✓ Rükü ve secdenin ardından oturulur, "Tahiyyat, Salli-Barik duaları" okunur ve önce sağ tarafa sonra sol tarafa selam verilerek namaz tamamlanır.

Bundan sonra müezzinin refakatinde hep birlikte 3 defa tekbir (teşrik) getirilir. Bu tekbirlerle birlikte imam hatip bayram hutbesi okumak üzere minbere çıkar.

4. Yararlanılabilecek Bazı Kaynaklar

- Kur'an-ı Kerim
- DİA Ramazan Bayramı maddesi
- Hadislerle İslam, Bayram; Sevinç ve Coşku Günleri